

тньої діяльності. Така діяльність повинна враховувати принцип взаємопов'язаного навчання й здійснюватися в безпосередньому зв'язку з аудиторною, спиратися на особистісно орієнтований підхід. У самоосвітній діяльності студент є активним суб'єктом, що самостійно опрацьовує навчальний матеріал, виконує завдання проблемно-пошукового та навчально-дослідного характеру [3, с. 18]. Враховуючи ці показники й накопичений нами досвід, пропонуємо виконання завдань двох типів: 1) для відпрацювання загальнонавчальних умінь (підготовчі); 2) для здобуття теоретичних знань з курсу "Педагогіка" і формування професійних умінь майбутніх учителів. Завдання першого типу мають бути зорієнтовані на вироблення в студентів умінь вчитися, панувати та керувати своєю навчальною діяльністю тощо. Наприклад, вміння вчитися включає: пошук інформації, що вимагає вміння працювати в бібліотеці з каталогами та вміння читати; опрацювання інформації, розуміння прочитаного, виділення головного і його фіксування – складання конспекту; засвоєння інформації за допомогою певних видів умінь (вміння виконати завдання певного типу, використовуючи виділену в процесі конспектування інформацію, тощо) [2, с. 44]. Різноманітними є завдання другого типу. Можна виділити такі їх види: пошук, аналіз і систематизація навчального матеріалу; формування вмінь та навичок, пов'язаних з майбутньою професією вчителя, зокрема вміння опрацьовувати психолого-педагогічну, методичну, науково-популярну літературу з метою планування й застосування різноманітних методів, способів, форм навчальної та виховної діяльності учнів тощо; ознайомлення з передовим педагогічним досвідом у інституті післядипломної педагогічної освіти, збирання інформації та ознайомлення з досвідом роботи кращих учителів.

Організація дослідження відбувалася в цілісному навчально-виховному процесі вищого навчального закладу шляхом залучення студентів до самоосвітньої діяльності в процесі вивчення курсу "Педагогіка". Аналіз даних констатувального дослідження, яким було охоплено 72 студенти філологічного факультету, показав, що тільки 19% студентів мають виражену мотивацію, прагнення до самоосвіти. При цьому 81% опитаних зазначили, що їм бракує часу, а 89% – що результати самоосвітньої діяльності не враховують під час підсумкового контролю.

Вивчення динаміки й ефективності формувального експерименту включало відстеження процесу оволодіння студентами необхідними знаннями й уміньми; встановлення та оперативне усунення недоліків; загальну оцінку рівнів готовності студентів до самоосвіти. Для визначення ефективності здійснюваної нами роботи було запропоновано такі критерії рівнів готовності: високий (студент свідомо та обґрунтовано вибирає завдання на розвиток самостійності, мотивує свій вибір, знає шляхи й способи виконання, усвідомлює та адекватно оцінює свої індивідуальні можливості й вимоги до виконання завдання); середній (студент має наміри вибрати завдання на розвиток самостійності, мотивує свій вибір, уявляє шляхи та способи виконання, усвідомлює власні індивідуальні можливості, але нечітко уявляє вимоги до виконання за-

вдання; низький (питання вибору завдання не є актуальним для студента, не мотивує свій вибір, не уявляє шляхи та способи виконання, не усвідомлює власні індивідуальні можливості й вимоги до виконання завдання). Порівняльний аналіз сформованості рівнів готовності студентів експериментальних груп до та після проведення формувального експерименту свідчить про ефективність обраної методики підготовки студентів до самоосвітньої діяльності. За результатами контрольного зрізу 36,1% студентів із середнім рівнем навчальних можливостей перейшли до групи сильних, а 32,4% – до групи середніх.

Висновки. Проведене дослідження підтверджує ефективність запропонованих шляхів і способів формування готовності до самоосвітньої діяльності, а саме: стимулювання самоосвіти; розвиток пізнавальних здібностей, творчого мислення; залучення до самостійної роботи з різноманітними джерелами; застосування завдань, спрямованих на розвиток самостійності, тощо. Проведене дослідження не вичерпує всіх питань порушеної проблеми. Надалі варто приділити увагу дослідженню, виявленню й подоланню причин формального підходу до самоосвітньої діяльності; мотиваційному аспекту та психологічним умовам її застосування; розробці методичних рекомендацій з підготовки студентів до самоосвіти на заняттях з курсу “Педагогіка”.

Список використаної літератури

1. Айзенберг А.Я. Самообразование: история, теория и современные проблемы : учеб. пособ. для вузов / А.Я. Айзнберг. – М. : Высшая школа, 1986. – 128 с.
2. Граф В. Основы организации учебной деятельности и самостоятельной работы студентов / В. Граф, И.И. Ильясов, В.Я. Ляудис. – М. : МГУ. – 79 с.
3. Громцева А.К. Формирование у школьников готовности к самообразованию : учеб. пособ. – М. : Просвещение, 1983. – 176 с.
4. Интернет-ресурси України : довідкове видання / Український інститут науково-технічної і економічної інформації (УкрІНТЕІ) ; В.Д. Пархоменко (ред.). – К. : УкрІНТЕІ, 2007. – 239 с.

Стаття надійшла до редакції 07.03.2014.

Ломако Л.И. Пути и способы формирования готовности к самообразованию будущих педагогов

В статье представлен теоретический анализ психолого-педагогической и методической литературы по проблеме самообразования. Охарактеризованы пути и способы приобщения студентов – будущих педагогов к самообразовательной деятельности, а именно: стимулирование самообразования; умение анализировать и отбирать информацию для самообразования; развитие познавательных способностей, творческого мышления, интереса к предмету; приобщение к самостоятельной работе с различными источниками, самоконтролю и самооценке; применение заданий, направленных на развитие самостоятельности, и др. Доказана необходимость целенаправленности и систематичности самообразовательной деятельности; интернетизации образовательного пространства, что раскрывает большие возможности для усовершенствования теории и практики самообразования. Рассмотрены критерии и уровни готовности к самообразовательной деятельности. Анализируются результаты экспериментального внедрения предложенных путей и способов самообразования.

Ключевые слова: самообразование, самостоятельность, самостоятельная познавательная активность, интернетизация образовательного пространства.

Lomako L. Ways and means of formation of readiness for self-education future teachers

The article provides theoretical analysis of psycho-pedagogical and methodological literature on self-education proved that self-education component is an essential process of training teachers, because they are constantly face with increasing levels of intellectual needs of the students, on the one hand, and the emergence of new technologies in education – other. Characterized by the ways and means of familiarizing students – the future teachers to self-education activities, namely self-stimulation, ability to analyze and select information for self, cognitive development, creative thinking, interest in the subject; introduction to work independently with different sources, self-control and self-esteem, use of tasks aimed at developing self-reliance, etc. Proved the need for focused and systematic self-education activities; connectedness educational space that opens great opportunities for improvement of the theory and practice of self-education, the opportunity to meet with academic and other literature in the hypermedia version, perform non-verbal communication with the same interests, have remote access to information resources – virtual libraries, archives, directories themselves great libraries of the world. Developed criteria and levels of readiness for self-education activities. The results of the pilot implementation of the proposed ways and means of self-education.

Key words: *self-education, self-reliance, self-cognitive activity, internetization educational space.*

СОДЕРЖАНИЕ КОНСТРУКТА “ОЛИМПИЙСКАЯ КУЛЬТУРА ВОСПИТАННИКА ДЕТСКО-ЮНОШЕСКОЙ СПОРТИВНОЙ ШКОЛЫ”

В статье обосновано определение олимпийской культуры. Раскрыты теоретические основания для определения содержания конструкта олимпийской культуры воспитанника ДЮСШ. Представлен технологический конструкт олимпийской культуры. Дана развернутая характеристика блокам этого конструкта. Определены направления дальнейших исследований.

Ключевые слова: воспитание, подростки, спорт, олимпийская культура, ДЮСШ, конструкт.

Одной из эффективных составляющих внешкольного образования, имеющей большой воспитательный потенциал, выступает система детско-юношеских спортивных школ (далее – ДЮСШ). Выполнение возложенной обществом на ДЮСШ миссии включает: развитие способностей воспитанников в избранном виде спорта, подготовку спортивного резерва для сборных команд Украины; полноценное оздоровление, обеспечение содержательного отдыха и досуга детей и молодежи, формирование навыков здорового образа жизни; содействие гармоничному воспитанию, социализации воспитанников.

Первые два аспекта деятельности ДЮСШ разносторонне разработаны отечественной наукой. В частности, научные основы организации тренировочного процесса в детско-юношеском спорте освещены в работах Л. Волкова, С. Зорина, А. Деминского, Т. Круцевич, В. Платонова и других исследователей. Вопросы формирования физической культуры воспитанников ДЮСШ отражены в научных работах С. Авилкиной, К. Жукотинского, А. Калюжного, В. Лысяк, А. Сватьева, А. Свириденко, Я. Сивохопа и других исследователей. В то же время особого научного внимания требует освещение различных аспектов организации воспитательного процесса в ДЮСШ.

Анализ исследований и публикаций, посвященных проблематике воспитательного процесса в ДЮСШ (Г. Грибан, Л. Мельник, В. Лысяк), показал, что на их основе невозможно создать целостного представления о воспитательном процессе в детско-юношеской спортивной школе. В то же время практика показывает, что воспитание у юных спортсменов социально значимых черт осложняется отсутствием постановки перед тренерами ДЮСШ конкретных целей и задач воспитательной работы, а также недостаточным вниманием администрации к созданию благоприятного воспитательного климата в группах.

Указанные выше обстоятельства обусловили актуальность разработки концепции организации воспитательного процесса в ДЮСШ. Одной из важнейших задач является разработка технологического конструкта олимпийс-

кой культуры, который бы чётко определил параметры ценностной сферы ученика ДЮСШ, релевантные целевым ориентирам воспитательного процесса и доступные фиксации в условиях учебно-тренировочного процесса.

Цель статьи – выявить содержание и структуру олимпийской культуры воспитанника ДЮСШ. Задачи исследования: определить теоретические основания исследования; сформулировать дефиницию олимпийской культуры личности, обосновать технологический конструкт олимпийской культуры воспитанника ДЮСШ.

Целевым ориентиром организации воспитательного процесса ДЮСШ выступает система не случайных личностных новообразований воспитанника, которая наряду с развитием его физических качеств и спортивными успехами выступает одним из ключевых результатов обучения в ДЮСШ. В соответствии с нашей концепцией, этим конечным результатом является олимпийская культура воспитанников [8].

Стоит отметить, что наше понимание сущности олимпийской культуры личности несколько отличается от традиционных определений [7; 10]. Не разбирая подробно смысл существующих дефиниций олимпийской культуры личности, отметим лишь, что они, как правило, касаются лишь спортивной деятельности, которая является небольшой частью жизнедеятельности человека, что, очевидно, входит в противоречие с положением о том, что “олимпизм должен стать основой всего образа жизни человека, разделяющего его идеалы” [7; 9].

В основе нашего понимания сущности олимпийской культуры человека лежат положения теории ментального габитуса (П. Бурдье, Н. Элиас), диспозиционная теория личности (Ф. Знанецкий, У. Томас, В. Ядов), а также ряд других оснований [3; 11; 15; 16].

В соответствии с этими положениями олимпийская культура человека – это совокупность его диспозиций по отношению к самому себе, соперникам, тренировкам и соревнованиям, соответствующих олимпийским идеалам и имеющих свойство переноса из спортивной деятельности на другие сферы жизни [8].

Отметим, что в контексте приведенной выше дефиниции, диспозиции понимаются как приобретенные склонности человека к тому или иному отношению к явлениям социальной реальности, а также соответствующему поведению в той или иной ситуации. При этом, вслед за П. Бурдье, мы отмечаем способность диспозиции к “переносу” из одной сферы деятельности в другую (в нашем случае – из спорта в жизнедеятельность).

В соответствии с диспозиционной теорией личности в составе диспозиции выделяются:

– ценностные ориентации, которые интегрируют знания, убеждения относительно того или иного социального явления, его положительную оценку, а также эмоции, им вызванные (отметим, что понимание нами ценностных ориентаций перекликается с содержанием термина “ценности-цели” (М. Рокич));